

Polacy o wychowaniu dzieci

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Po ponad dziesięciu latach przerwy ponownie zbadaliśmy opinie Polaków o wychowaniu dzieci¹. Ostatni raport poświęcony tej problematyce opublikowaliśmy w 2009 roku, a poprzedni – w roku 1998. Zadanie dokładnie tych samych pytań pozwoliło prześledzić zmiany w opiniach na temat wychowania dzieci na przestrzeni trzech dekad. Większość kwestii poruszonych w badaniu dotyczy wszystkich Polaków, ale niektóre pytania skierowaliśmy wyłącznie do osób mających dzieci.

WARTOŚCI PRZEKAZYWANE W DRODZE WYCHOWANIA

Zdecydowana większość Polaków uważa, że kluczową rolę w wychowaniu odgrywa porozumienie między rodzicami i dziećmi (90%), a tylko co dwunasta osoba (8%) jest zdania, że ważniejsze jest posłuszeństwo dzieci wobec rodziców. Tegoroczne wyniki są bardzo zbliżone do uzyskanych w 1998 roku. W kolejnym pomiarze, z 2009 roku, do 14% wzrósł udział osób twierdzących, że ważniejsza jest karność i szacunek dla rodziców. Obecna korekta może być spowodowana tym, że od kilku lat coraz większą wagę przywiązuje się do podmiotowości dzieci, traktowania ich z szacunkiem, przypomina się słowa Janusza Korczaka, że „nie ma dzieci – są ludzie”, i stawia dzieci na równi z dorosłymi.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (388) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

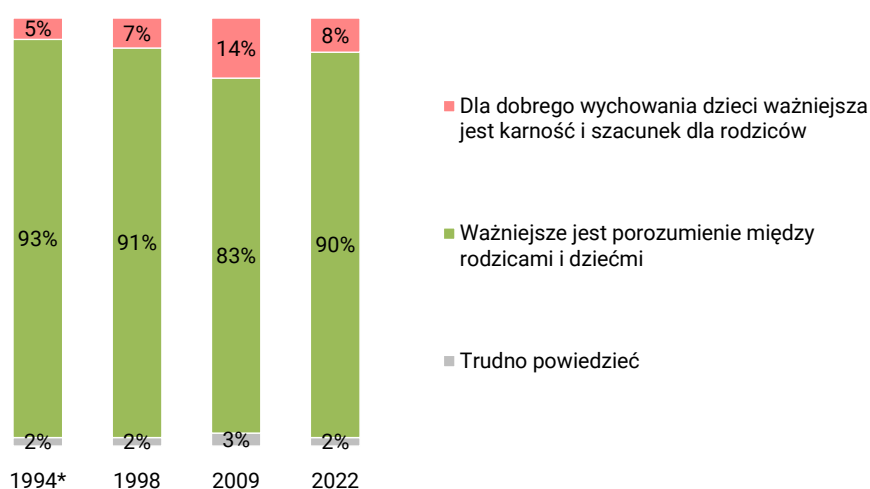
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 14 do 25 sierpnia 2022 roku na próbie liczącej 1043 osoby (w tym: 60,0% metodą CAPI, 23,3% – CATI i 16,7% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

Co ciekawe, przekonanie, że dla wychowania ważniejsza jest karność, dwukrotnie częściej podzielają mężczyźni niż kobiety (odpowiednio 10% i 5%). Podobnie osoby powyżej 55 roku życia, z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub zasadniczym zawodowym, robotnicy wykwalifikowani i emeryci częściej niż pozostali uważają, że karność i szacunek dla rodziców są kluczowe w wychowaniu. Wśród tych grup odsetek osób wybierających taką odpowiedź sięga 10%, a jeszcze wyższy jest wśród badanych o dochodach *per capita* między 1500 zł a 1999 zł (12%) oraz wśród pracujących na własny rachunek (15%). Są to grupy, w których w większym stopniu niż wśród innych zachował się stary model wychowania.

CBOS

RYS. 1. Którą z podanych niżej opinii uważa Pan(i) za słuszną?

* Badanie CBOS „Moja rodzina”, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski wychowujących co najmniej jedno dziecko poniżej 19 lat (N=1222)

Na przestrzeni ostatnich 13 lat zmieniły się opinie odnośnie do tego, jak rodzice na ogół postępują z dziećmi. Można przypuszczać, że poglądy ankietowanych wynikają z obserwacji innych osób i własnych doświadczeń, a to z kolei oznacza, że zmienia się zachowanie rodziców wobec dzieci. Już tylko 57% badanych uważa, że Polacy za mało czasu i uwagi poświęcają swoim dzieciom, podczas gdy w 2009 roku taką opinię podzielało 72% respondentów. Jednocześnie wzrósł też odsetek Polaków będących zdania, że rodzice zanadto koncentrują się na swoich dzieciach, poświęcając im zbyt wiele czasu i uwagi (z 9% do 15%). Częściej niż pozostali opinię, że rodzice poświęcają dzieciom zbyt mało uwagi, wyrażają osoby zatrudnione w prywatnych gospodarstwach rolnych (69%), gospodynie domowe (72%), rolnicy (70%) oraz badani identyfikujący się z lewicą (65%).

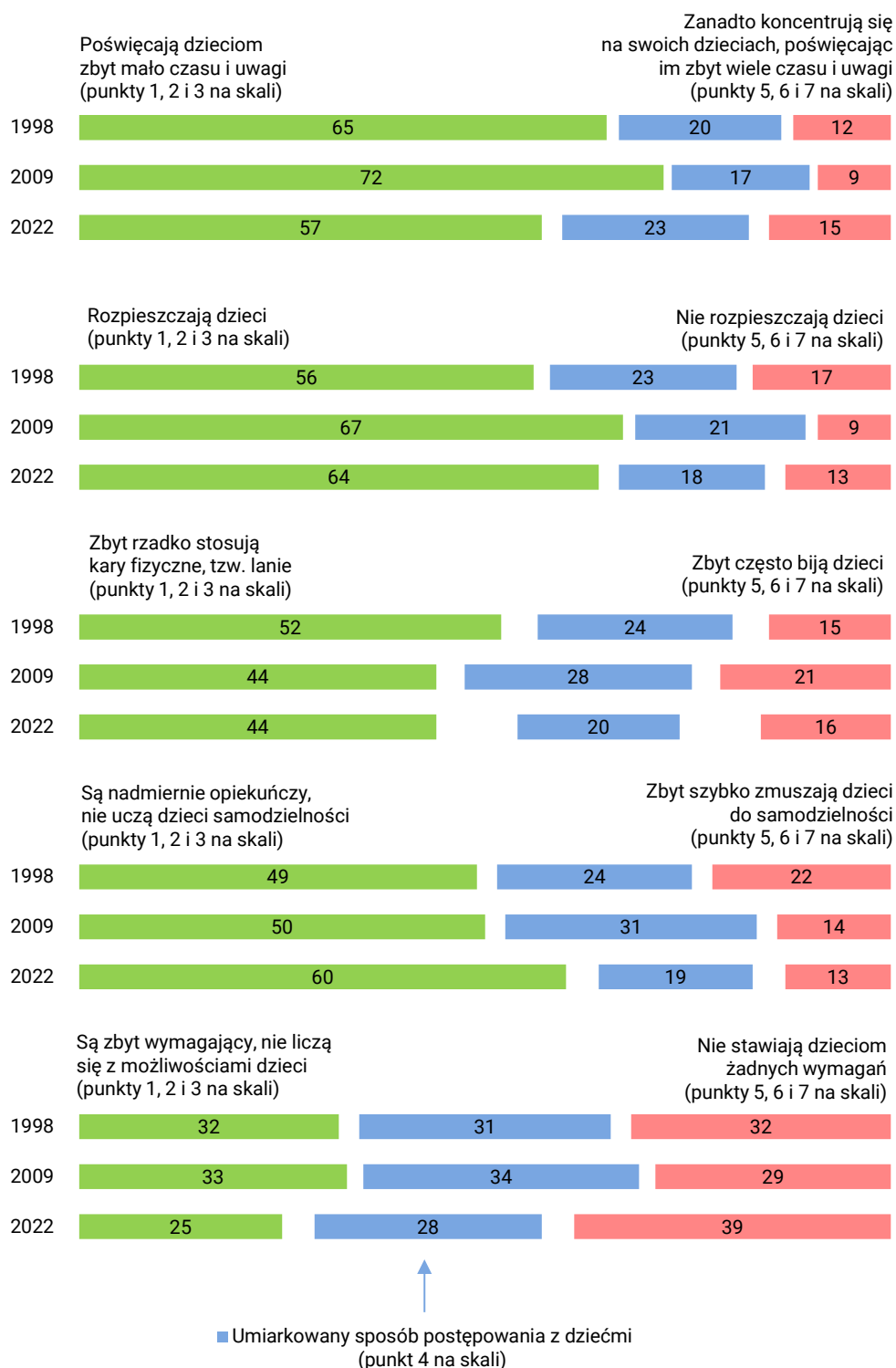
Prawie dwie trzecie badanych (64%) uważa, że współcześni rodzice rozpieszczają dzieci, 13% jest przeciwnego zdania. Warto zauważyć, że ponad dekadę temu o 3 punkty procentowe więcej osób uważało, że rodzice rozpieszczają dzieci (67%), a mniejszy był udział Polaków przeciwnego zdania (9% wobec 13% obecnie). Opinię, że rodzice rozpieszczają dzieci, częściej niż pozostali wyrażają pracownicy usług (75%) i osoby o dochodach *per capita* w przedziale 3000–3999 zł (77%).

Tyle samo osób co w 2009 roku uważa, że rodzice zbyt rzadko stosują kary fizyczne, tzw. lanie (44%). Tylko 16% Polaków jest przekonane, że dzieci są zbyt często bite, i ten wynik jest niższy od uzyskanego w poprzedniej edycji badania. Można więc wnioskować, że w kontekście bicia dzieci następuje bardzo powolna poprawa, choć na uwagę zasługuje fakt, że aż 19% badanych wybrało opcję „trudno powiedzieć”. Opinię, że dzieci za rzadko dostają lanie, częściej niż pozostali wyrażają respondenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym (54%), robotnicy wykwalifikowani (52%), a także osoby powyżej 65 lat i emeryci, a więc dziadkowie dzisiejszych małych dzieci. Nie jest tajemnicą, że w poprzednich pokoleniach stosowanie kar cielesnych było znacznie bardziej popularne niż obecnie, stąd prawdopodobnie ich poczucie, że dziś za rzadko stosuje się takie kary.

Dwie trzecie respondentów (60%) zgadza się ze stwierdzeniem, że współcześni rodzice są nadmiernie opiekuńczy, a 13% uważa, że rodzice zbyt często zmuszają dzieci do samodzielności. W stosunku do poprzedniego pomiaru wzrósł udział badanych twierdzących, że rodzice są zbyt opiekuńczy. Pracownicy administracyjno-biurowi (77%), badani z wykształceniem wyższym (73%) oraz osoby o dochodach powyżej 4000 zł w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego (73%) częściej niż pozostali uważają, że rodzice są nadmiernie opiekuńczy.

Obecnie tylko co czwarty badany (25%) uważa, że współcześni rodzice są zbyt wymagający, nie liczą się z możliwościami dzieci, a więcej osób (39%) zgadza się ze stwierdzeniem, że rodzice na ogół nie stawiają dzieciom żadnych wymagań. W poprzednim badaniu te kategorie były prawie równoliczne – 33% badanych sądziło, że rodzice są zbyt wymagający, a 29% – że nie stawiają oni dzieciom żadnych wymagań. Wzrósł więc udział osób przekonanych, że rodzice za mało wymagają od dzieci (o 10 punktów procentowych) i zmniejszył się odsetek badanych twierdzących, że rodzice nie liczą się z możliwościami dzieci (o 8 punktów). Przekonanie, że dzisiejsi rodzice są zbyt wymagający, częściej niż pozostali podzielają rolnicy (34%) i badani praktykujący religijnie kilka razy w tygodniu (33%).

RYS. 2. Jak Pan(i) uważa, jak w dzisiejszych czasach rodzice na ogół postępują z dziećmi?

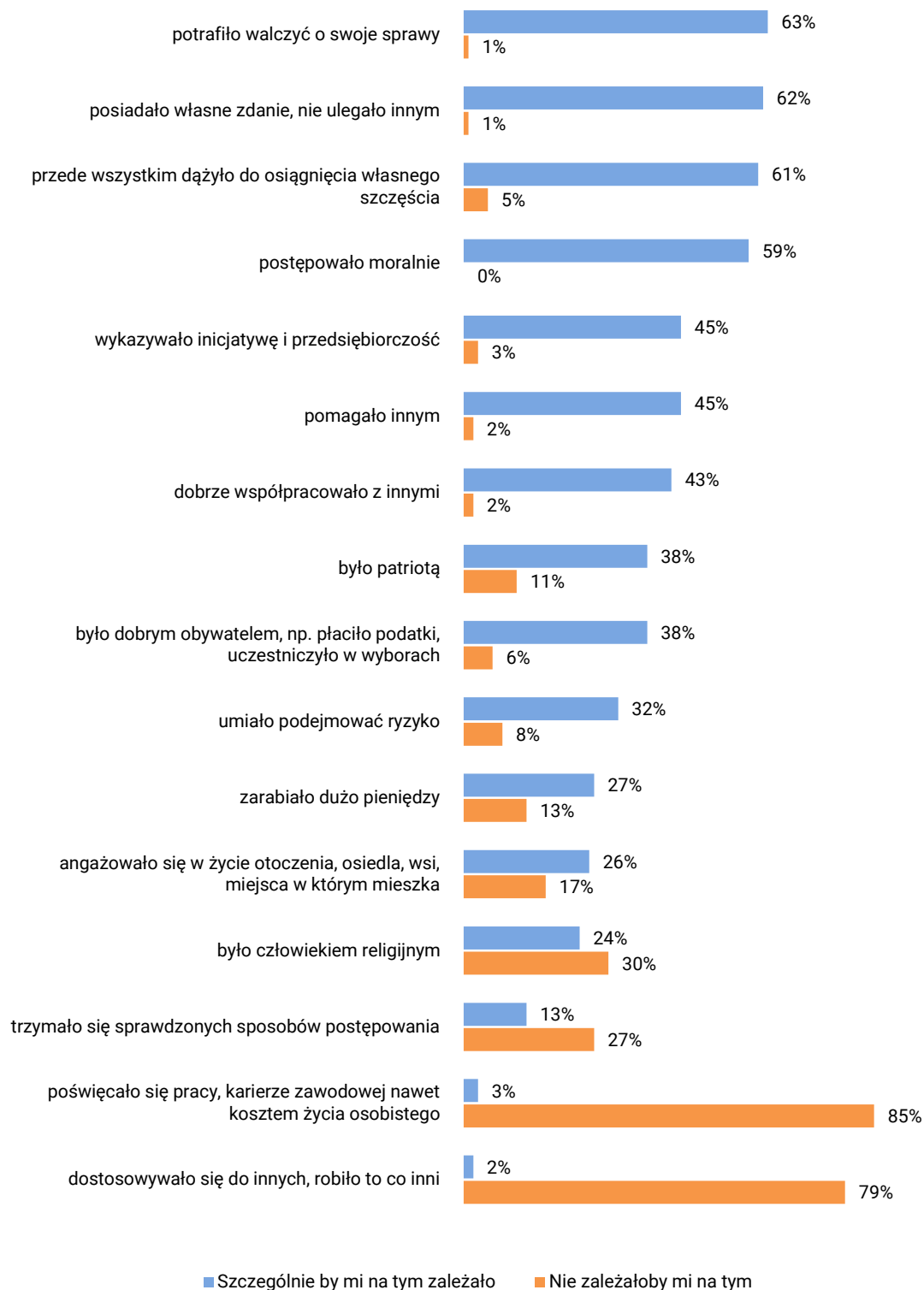

Badani otrzymali listę przeciwstawnych opinii o metodach wychowawczych rodziców. Posługując się siedmiopunktową skalą wskazywali opinię najbardziej odpowiadającą ich poglądom w tej sprawie. Wskazania na punkty 1, 2 i 3 zostały połączone i oznaczone kolorem zielonym, a na punkty 5, 6 i 7 – kolorem czerwonym. Wartość 4 oznacza umiarkowany sposób postępowania z dziećmi (kolor niebieski)

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Wszystkich respondentów, niezależnie od tego, czy i w jakim wieku mają potomstwo, zapytaliśmy o cechy, które najchętniej widzieliby u dzieci, kiedy dorosną. W odpowiedziach zakodowana jest wizja idealnego społeczeństwa, ale może jeszcze bardziej widoczny jest dominujący model wychowania współczesnych młodych Polaków. Największemu odsetkowi badanych szczególnie by zależało na tym, by ich dziecko w przyszłości potrafiło walczyć o swoje sprawy. Prawie dwie trzecie ankietowanych (63%) uważa, że jest to bardzo ważna cecha dorosłego. Niemal tyle samo osób (62%) chciałoby, żeby ich dzieci w przyszłości miały własne zdanie i nie ulegały innym. Na trzecim miejscu, z niewiele mniejszym odsetkiem wskazań (61%) plasuje się dążenie do osiągnięcia własnego szczęścia. Można podsumować, że są to cechy *stricte* indywidualistyczne, typowe dla ponowoczesnych społeczeństw. Jednostki skupione na sobie i swoich potrzebach, chętnie wyrażające własne opinie są dziś dominującym typem wśród młodych ludzi. Dopiero na czwartym miejscu znalazła się cecha, która ponad dekadę temu była dla Polaków najważniejsza – żeby dzieci, gdy dorosną, postępowały moralnie. Obecnie szczególnie zależałoby na tym 59% ankietowanych. Mniej niż połowa badanych wskazała, że bardzo chciałaby, aby dzieci w przyszłości wykazywały inicjatywę i przedsiębiorczość oraz pomagały innym (po 45%). Empatia i altruizm są więc traktowane na równi z aktywnością w sferze biznesowej. Na kolejnych miejscach znalazła się współpraca z innymi (43%), bycie patriotą (38%), bycie dobrym obywatelem (38%), umiejętność podejmowania ryzyka (32%), zarabianie dużo pieniędzy (27%), angażowanie się w życie otoczenia (26%) i bycie człowiekiem religijnym (24%). W przypadku tej ostatniej cechy więcej osób udzieliło odpowiedzi „nie zależałoby mi na tym” (30%), niż „szczególnie by mi na tym zależało”. To bardzo znaczący wzrost od 2009 roku, kiedy tylko 14% respondentów wybrało odpowiedź negatywną, a 34% sformułowanie „szczególnie by mi na tym zależało”. Co ciekawe, w porównaniu z poprzednią edycją badania spadło też znaczenie nadawane wysokim zarobkom (37% w 2009 roku wobec 27% obecnie) oraz inicjatywie i przedsiębiorczości (spadek z 56% do 45% obecnie), a więc najbardziej „kapitalistycznych” spośród badanych cech. Wzrosło zaś znaczenie wartości indywidualistycznych, które obecnie zajmują trzy pierwsze miejsca rankingu, a w 2009 roku plasowały się za postępowaniem moralnym. Najmniej pożądane cechy pozostają niezmiennie: większość badanych nie chciałaby, żeby ich dorosłe dzieci poświęcały się pracy, karierze zawodowej, nawet kosztem życia osobistego (85%) i by dostosowywały się do innych, robiły to co inni (79%). Stawianie pracy ponad resztę życia i konformizm są jeszcze mniej modne niż ponad dekadę temu – wówczas około 11% badanych szczególnie zależało na tych cechach, a dziś co najwyżej 3% respondentów chciałoby wykształcić takie cechy na przyszłość w swoich dzieciach. Wzrósł zaś w obu przypadkach udział osób, które odpowiedziały, że nie zależałoby im na tym.

RYS. 3. Niezależnie od tego, czy ma Pan(i) dziecko, proszę powiedzieć, czy zależałoby Panu(i) na tym, żeby ono, gdy dorośnie:

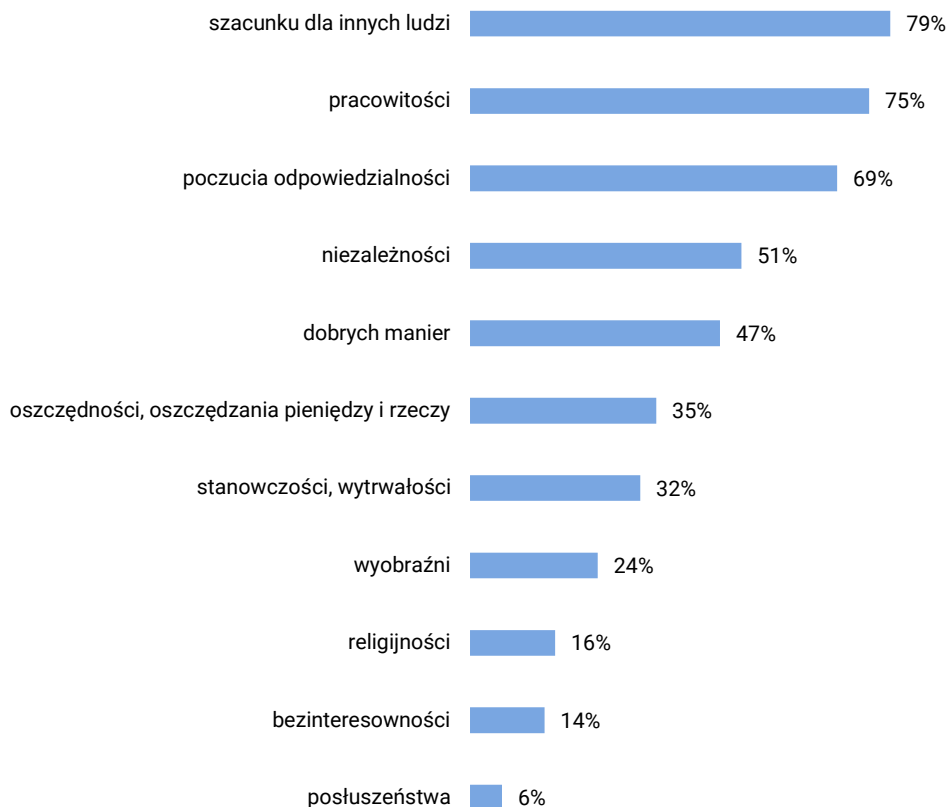
Pominięto odpowiedzi „raczej by mi na tym zależało” i „trudno powiedzieć”. Odpowiedzi „raczej by mi na tym nie zależało” oraz „w ogóle by mi na tym nie zależało” zostały połączone

TABELA 1

Niezależnie od tego, czy ma Pan(i) dziecko, proszę powiedzieć, czy zależałoby Panu(i) na tym, żeby ono, gdy dorośnie:	2009		2022	
	Szczególnie by mi na tym zależało	Nie zależałoby mi na tym	Szczególnie by mi na tym zależało	Nie zależałoby mi na tym
	w procentach			
– potrafiło walczyć o swoje sprawy	58	1	63	1
– posiadało własne zdanie, nie ulegało innym	59	1	62	1
– przede wszystkim dążyło do osiągnięcia własnego szczęścia	53	6	61	5
– postępowało moralnie	64	1	59	0
– wykazywało inicjatywę i przedsiębiorczość	56	2	45	3
– pomagało innym	47	2	45	2
– dobrze współpracowało z innymi	46	1	43	2
– było patriotą	44	8	38	11
– było dobrym obywatelem, np. płaciło podatki, uczestniczyło w wyborach	38	5	38	6
– umiało podejmować ryzyko	38	9	32	8
– zarabiał dużo pieniędzy	37	9	27	13
– angażowało się w życie otoczenia, osiedla, wsi, miejsca w którym mieszka	31	12	26	17
– było człowiekiem religijnym	34	14	24	30
– trzymało się sprawdzonych sposobów postępowania	26	13	13	27
– poświęcało się pracy, karierze zawodowej nawet kosztem życia osobistego	12	68	3	85
– dostosowywało się do innych, robiło to co inni	11	59	2	79

W kolejnym pytaniu poprosiliśmy badanych o wskazanie maksymalnie pięciu cech, na które powinni zwrócić szczególną uwagę rodzice wychowujący dzieci. Najwięcej osób wybrało z zaproponowanej przez nas listy szacunek dla innych ludzi (79%) oraz pracowitość (75%). Nieco mniej wskazań padło na poczucie odpowiedzialności (69%). Mniej więcej połowa Polaków uważa, że cechą wartą przekazywania następnym pokoleniom jest niezależność (51%), a następnie dobre maniery (47%). Jedna trzecia badanych uważa, że szczególną uwagę trzeba przywiązywać do nauczania młodych ludzi oszczędności, oszczędzania pieniędzy i rzeczy (35%), a także stanowczości i wytrwałości (32%). Rządziej za tak ważne Polacy uważają wychowywanie dzieci do rozwijania wyobraźni (24%), a jeszcze rządziej – przekazywanie im religijności (16%). Najmniej osób jako najważniejsze wartości wybrało bezinteresowność (14%) oraz posłuszeństwo (6%).

RYS. 4. Na co, Pana(i) zdaniem, powinni zwrócić szczególną uwagę rodzice wychowujący dzieci? Na nauczanie ich:

Badani mogli wskazać maksymalnie pięć cech

W przeciwieństwie do wcześniej prezentowanego rankingu, lista wartości nie uległa znaczącym przemianom na przestrzeni lat. Trzy priorytety pozostają takie same, a odsetki wskazań na nie niewiele różnią się od wyników uzyskanych w 2009 roku. Wzrosło znaczenie niezależności – znów cechy indywidualistycznej – która w poprzedniej edycji badania była wybierana przez jedną trzecią respondentów (33%), a dziś przez połowę (51%). Spadło znaczenie religijności (z 29% do 16%), co jest spójne z odpowiedziami na poprzednie pytanie. Jeszcze mniej osób niż w 2009 roku uważa, że pożądane jest wykształcanie w dzieciach posłuszeństwa (odpowiednio 6% wobec 16%), przez co wartość ta zamyka listę wartości, na które należy zwrócić uwagę w procesie wychowawczym. Poprzednim razem najmniej istotna okazała się bezinteresowność.

TABELA 2

Na co, Pana(i) zadaniem, powinni zwrócić szczególną uwagę rodzice wychowujący dzieci? Czego głównie powinni nauczyć dzieci?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	1990*	1997	2009	2022
	w procentach			
Szacunku dla innych ludzi	76	74	81	79
Pracowitości	87	84	77	75
Poczucia odpowiedzialności	68	68	69	69
Niezależności	12	27	33	51
Dobrych manier	46	52	45	47
Oszczędności, oszczędzania pieniędzy i rzeczy	43	50	30	35
Stanowczości, wytrwałości	27	35	33	32
Wyobraźni	10	9	19	24
Religijności	62	35	29	16
Bezinteresowności	9	8	14	14
Posłuszeństwa	42	37	16	6

Badani mogli wybrać nie więcej niż pięć odpowiedzi

* Dane pochodzą z badania „Różne wartości w życiu”, realizowanego przez zespół: A. Jasińska-Kania, J. Koralewicz, M. Marody

FORMY SPĘDZANIA CZASU Z DZIEĆMI

Badanych, którzy są rodzicami, zapytaliśmy o kilka możliwych sposobów spędzania czasu z dziećmi. Największa grupa – ponad dwie trzecie (63%) – wskazała, że w zasadzie codziennie znajduje czas, żeby rozmawiać z dzieckiem o jego sprawach, przeżycia. To więcej niż w poprzednich edycjach badania: w 2009 roku niewiele ponad połowa ankietowanych rodziców (53%) deklarowała, że ma czas na codzienne rozmowy z dzieckiem, a w 1998 rok – 45%. W 2009 roku 14% rodziców poświęcało czas na rozmowę z dzieckiem tylko w dni wolne od pracy, a obecnie jedynie 6% wybiera taką odpowiedź. Zdecydowana większość współczesnych rodziców rozmawia z dziećmi o ich sprawach i przeżyciach częściej (30% kilka razy w tygodniu wobec 28% w 2009 roku). Chociaż tabele aneksowe, ze względu na małe liczebności wielu grup, należy analizować z ostrożnością, to na uwagę zasługuje fakt, że rodzice identyfikujący się z lewicą znacznie częściej deklarują codzienne rozmowy z dzieckiem (73%) niż badani o poglądach prawicowych (49%).

TABELA 3

Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby porozmawiać z dzieckiem o jego sprawach, przeżyciach?	Wskazania rodziców według terminów badań		
	1998 (N=370)	2009 (N=306)	2022 (N=259)
	procentowanie w kolumnach		
W zasadzie codziennie	45	53	63
Kilka razy w tygodniu	34	28	30
Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	14	14	6
Prawie wcale	4	4	1
Trudno powiedzieć	3	1	0

Znacznie mniej badanych rodziców codziennie odrabia z dzieckiem lekcje, niż rozmawia o jego sprawach: 38% osób mających dzieci w wieku szkolnym w zasadzie codziennie pomaga im w nauce, a kolejne 33% robi to kilka razy w tygodniu. Mniej niż co piąty rodzic prawie wcale nie angażuje się w odrabianie lekcji z dzieckiem (18%). Ten odsetek jest niższy od wyniku uzyskanego w 2009 roku, kiedy 27% rodziców deklarowało, że niemal w ogóle nie towarzyszą dziecku w nauce w domu. Wzrósł natomiast udział badanych, którzy kilka razy w tygodniu znajdują czas, żeby odrabiać z dzieckiem lekcje – z 19% w 2009 roku do 33% obecnie. Odsetek osób robiących to codziennie pozostaje stabilny (obecnie 38%), po tym jak znacząco (z 48% do 36%) spadł między 1998 a 2009 rokiem. Matki znacznie częściej niż ojcowie znajdują czas, żeby codziennie pomagać dziecku w odrabianiu lekcji (odpowiednio 54% wobec 20%). Niekoniecznie jest to kwestia ilości wolnego czasu, lecz, być może, norm panujących w naszym społeczeństwie – wychowaniem dzieci, a zwłaszcza pomocą w nauce, co do zasady zajmują się w polskich rodzinach znacznie częściej kobiety niż mężczyźni².

TABELA 4

Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby odrabiać z dzieckiem lekcje, pomagać w nauce?	Wskazania rodziców według terminów badań		
	1998 (N=333)	2009 (N=269)	2022 (N=208)
	procentowanie w kolumnach		
W zasadzie codziennie	48	36	38
Kilka razy w tygodniu	21	19	33
Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	9	13	11
Prawie wcale	14	27	18
Trudno powiedzieć	8	6	0

Dwie piąte osób mających dzieci w adekwatnym do tego wieku (40%) w zasadzie codziennie spędza z dzieckiem czas na zabawie lub spacerowaniu. Dodatkowe 34% znajduje na to czas kilka razy w tygodniu. Mniej niż jedna czwarta rodziców bawi się z dzieckiem lub spaceruje tylko w niedzielę lub inne dni wolne (23%), a 4% nie robi tego prawie wcale. Odpowiedzi na to pytanie uległy najmniejszym zmianom w stosunku do 2009 roku, ale ogólnie można powiedzieć, że rodzice więcej czasu poświęcają na zabawy z dziećmi. Z 11% do 4% spadł odsetek respondentów deklarujących, że prawie wcale nie znajdują na to chwili, a z 63% do 74% wzrósł udział osób bawiących się z dzieckiem przynajmniej kilka razy w tygodniu.

² Zob. komunikat CBOS „Kobiety i mężczyźni w domu”, wrzesień 2018 (oprac. M. Bożewicz).

TABELA 5

Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby wspólnie z dzieckiem bawić się, iść na spacer?	Wskazania rodziców według terminów badań		
	1998 (N=411)	2009 (N=312)	2022 (N=272)
	procentowanie w kolumnach		
W zasadzie codziennie	29	35	40
Kilka razy w tygodniu	28	28	34
Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	31	24	23
Prawie wcale	9	11	4
Trudno powiedzieć	3	1	0

Niewiele rzadziej niż na zabawę rodzice poświęcają czas, aby wykonywać z dzieckiem obowiązki domowe – praktycznie codziennie robi tak niemal jedna trzecia rodziców (33%), a kolejne 44% kilka razy w tygodniu spędza czas z dzieckiem na wspólnym wykonywaniu zadań domowych. Tylko 8% badanych odpowiedziało, że prawie nigdy nie spędza z dzieckiem czasu na takich zajęciach i jest to odsetek niższy niż w 2009 roku. Można więc stwierdzić, że rodzice znajdują więcej czasu niż przed dekadą na spędzanie czasu z dzieckiem w różny sposób – są to zarówno przyjemne formy, jak i angażujące dziecko w zadania domowe. Co ciekawe, odsetek osób codziennie wykonujących z dziećmi obowiązki domowe spada wraz ze wzrostem dochodów na osobę w gospodarstwie domowym. Można przypuszczać, że rodzice więcej zarabiający mogą powierzyć niektóre obowiązki domowe firmom zewnętrznym (piorącym, sprzątającym), ale nasze dane nie potwierdzają, żeby w efekcie więcej czasu spędzali na zabawach, spacerach czy czytaniu dzieciom.

Rzadziej niż w 2009 roku badani spędzają z dziećmi czas na oglądaniu telewizji – obecnie 31% rodziców deklaruje, że robi to w zasadzie codziennie, a w poprzedniej edycji badania odsetek ten sięgał 39%. Na pierwszy rzut oka ta zmiana wydaje się pozytywna, ale z naszego sondażu nie wynika, ile czasu dzieci spędzają samotnie przed ekranami (smartfonów, tabletów), dlatego warto zachować ostrożność interpretując te dane. Niezmiennie od 2009 roku, jedna trzecia badanych ogląda z dziećmi telewizję kilka razy w tygodniu, a udział osób deklarujących, że nie robią tego wcale, oscyluje wokół 13%. Odsetek rodziców codziennie oglądających z dziećmi telewizję jest tym wyższy, im niższe są zarobki w przeliczeniu na członka gospodarstwa domowego.

Znacznie więcej osób niż w 2009 roku codziennie czyta dziecku książkę. Obecnie prawie co trzeci rodzic (32%) deklaruje, że znajduje na to czas w zasadzie codziennie, a w 2009 roku robiło tak tylko 20% badanych. Udział osób, które znajdują czas na czytanie dziecku kilka razy w tygodniu, również się zwiększył – z 22% do 28%. Jednocześnie ponad jedna piąta rodziców prawie wcale nie czyta swoim dzieciom (21%) – w poprzedniej dekadzie ten odsetek był jednak ponad dwa razy większy (44%).

Rodzice częściej zabierają też dzieci do kina lub teatru – w tegorocznym badaniu mniej więcej co trzeci rodzic (34%) przyznał, że praktycznie wcale nie ma na to czasu, a w 2009 roku takiej odpowiedzi udzieliła ponad połowa (58%). Zdecydowanie stało się to jednak częstą weekendową formą spędzania czasu z dzieckiem – aż 58% badanych rodziców ma czas na wyjście do kina lub teatru tylko w niedzielę i inne dni wolne, a jedynie 4% – częściej. W ubiegłej edycji badania rodzice częściej deklarowali, że co najmniej kilka razy w tygodniu zapewniają dziecku tego typu rozrywkę (12%).

Nieco rzadziej niż w 2009 roku rodzice zabierają dzieci na zakupy. Co dziesiąta osoba spędza w ten sposób czas z dzieckiem praktycznie codziennie (10%), a kolejne 55% – kilka razy w tygodniu. Poprzednio, gdy pytaliśmy o tę formę spędzania czasu z dzieckiem, 19% rodziców wybrało odpowiedź „codziennie”, a 41% – kilka razy w tygodniu. Można więc przypuszczać, że współcześnie rodzice starają się poświęcać czas na lepsze jakościowo czynności – jak zabawa czy czytanie książki.

CBOS

RYS. 5. Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby:

ODPOWIEDZI RODZICÓW

Powtórzone po ponad 10 latach badanie na temat wychowania dzieci przedstawia niejednoznaczny obraz zmian. Z opinii ogółu Polaków wnioskujemy, że rodzice rzadziej niż w 2009 roku poświęcają dzieciom za mało czasu i stosują kary fizyczne, a z drugiej strony są bardziej niż przed dekadą nadopiekuńczy i nie stawiają dzieciom żadnym wymagań. Współczesny model wychowania kładzie większy niż 13 lat temu nacisk na wartości indywidualistyczne – osobiste spełnienie, koncentrację na własnych sprawach i niezależność. Rodzice więcej czasu spędzają z dziećmi i robią to w sposób bardziej wartościowy niż ponad dekadę temu – wybierając rozmowy, spacer, czytanie książek zamiast oglądania telewizji. Taki sposób wychowywania dzieci jest niewątpliwie dużym wyzwaniem dla rodziców. Być może konieczność rezygnacji z własnych zainteresowań na rzecz poświęcenia czasu dziecku zniechęca część młodych ludzi, którzy, obserwując współczesny styl wychowania, rezygnują z posiadania dzieci³. Z drugiej strony można mieć nadzieję, że wykształcone w dzieciach cechy i postawy, które dziś są ważne dla rodziców, zaprocentują w przyszłości i pozwolą ukształtować nowe relacje w domu⁴ czy na rynku pracy⁵.

Opracowała

Marta Bożewicz

³ Zob. komunikat CBOS „Ocena polityki rodzinnej rządu i zaspokojenie potrzeb prokreacyjnych Polaków”, sierpień 2022 (oprac. M. Bożewicz).

⁴ Zob. komunikat CBOS „Kobiety i mężczyźni w domu”, wrzesień 2018 (oprac. M. Bożewicz).

⁵ Zob. komunikat CBOS „Kobiety i mężczyźni na rynku pracy”, wrzesień 2018 (oprac. M. Bożewicz).

TABELA 1

		Którą z podanych niżej opinii uważa Pan(i) za słuszną?			Liczba osób
		Dla dobrego wychowania dzieci ważniejsza jest karność i szacunek dla rodziców	Ważniejsze jest porozumienie między rodzicami i dziećmi	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		8	90	2	1039
Płeć	Mężczyźni	10	88	2	491
	Kobiety	5	93	1	548
Wiek	18–24 lata	5	94	1	103
	25–34	4	96	1	175
	35–44	6	93	1	203
	45–54	8	90	3	158
	55–64	11	87	2	171
	65 lat i więcej	10	87	3	229
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	89	2	423
	Miasto do 19 999	10	88	2	134
	20 000 – 99 999	7	90	3	234
	100 000 – 499 999	3	95	2	151
	500 000 i więcej mieszk.	4	95	1	98
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	10	85	4	164
	Zasadnicze zawodowe	10	87	3	241
	Średnie	6	93	1	370
	Wyższe	5	94	0	264
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	94	1	137
	Średni personel, technicy	9	90	1	49
	Pracownicy adm.-biurowi	1	99		66
	Pracownicy usług	8	90	3	84
	Robotnicy wykwalifikowani	11	88	1	131
	Robotnicy niewykwalifik.	3	97		30
	Rolnicy	8	92		44
	Pracujący na własny rach.	15	85		43
	Bezrobotni	10	90		17
	Emeryci	10	88	3	269
	Renciści	4	93	3	31
	Uczniowie i studenci	5	93	2	53
	Gospodynie domowe i inni	4	90	6	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	7	92	1	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	8	91	1	131
	sekt. pryw. poza rolnict.	7	92	1	274
	prywatnym gosp. rolnym	8	92		41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	3	94	3	169
	Od 1500 zł do 1999 zł	12	86	2	159
	Od 2000 zł do 2999 zł	11	88	1	173
	Od 3000 zł do 3999 zł	3	94	3	93
	4000 zł i więcej	6	94		132
	Trudno powiedzieć	4	93	3	109
	Odmowa odpowiedzi	10	88	2	204
Ocena własnych war. mater.	Złe	7	81	12	70
	Średnie	9	90	1	455
	Dobre	6	93	1	513
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	6	85	9	31
	Raz w tygodniu	9	90	1	397
	1–2 razy w miesiącu	9	89	1	160
	Kilka razy w roku	5	93	2	207
	W ogóle nie uczestniczy	6	92	2	216
Poglądy polityczne	Lewica	4	96		226
	Centrum	8	91	1	280
	Prawica	10	89	1	344
	Trudno powiedzieć	7	88	4	153

TABELA 2

		Jak według Pana(i) w dzisiejszych czasach rodzice na ogół postępują z dziećmi?				Liczba osób
		Poświęcają dzieciom zbyt mało czasu i uwagi	Opinie pośrednie	Zanadto koncentrują się na swoich dzieciach, poświęcając im zbyt wiele czasu i uwagi	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		57	23	15	6	1041
Płeć	Mężczyźni	56	23	15	6	490
	Kobiety	58	23	14	5	550
Wiek	18–24 lata	48	31	16	5	103
	25–34	60	19	15	6	176
	35–44	58	24	13	4	203
	45–54	63	19	14	4	158
	55–64	61	24	12	4	171
	65 lat i więcej	51	23	17	9	229
Miejsce zamieszkania	Wieś	56	25	16	3	423
	Miasto do 19 999	61	21	13	5	134
	20 000 – 99 999	52	25	13	10	236
	100 000 – 499 999	60	16	17	6	151
	500 000 i więcej mieszk.	60	22	11	8	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	43	32	18	6	164
	Zasadnicze zawodowe	59	22	16	3	241
	Średnie	60	21	12	7	371
	Wyższe	60	20	15	6	265
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	56	23	15	5	137
	Średni personel, technicy	59	11	23	7	49
	Pracownicy adm.-biurowi	63	17	14	7	68
	Pracownicy usług	61	20	14	5	85
	Robotnicy wykwalifikowani	59	26	11	4	131
	Robotnicy niewykwalifik.	51	36	13		30
	Rolnicy	70	16	14		44
	Pracujący na własny rach.	56	25	15	5	43
	Bezrobotni	62	8	30		17
	Emeryci	51	25	16	8	269
	Renciści	50	30	18	3	31
	Uczniowie i studenci	39	36	15	10	53
	Gospodynie domowe i inni	72	17	9	2	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	62	20	14	3	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	60	20	17	4	132
	sekt. prywat. poza rolnict.	56	24	14	7	274
	prywatnym gosp. rolnym	69	19	12		41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	63	19	16	3	169
	Od 1500 zł do 1999 zł	60	17	18	6	159
	Od 2000 zł do 2999 zł	56	29	9	5	173
	Od 3000 zł do 3999 zł	62	16	18	4	93
	4000 zł i więcej	54	21	20	5	132
	Trudno powiedzieć	47	27	17	9	109
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	55	28	9	7	205
	Złe	64	20	7	8	70
	Średnie	60	19	15	6	457
Udział w prakt. religijnych	Dobre	53	27	15	5	513
	Kilka razy w tygodniu	62	21	13	4	31
	Raz w tygodniu	56	24	17	3	398
	1–2 razy w miesiącu	60	19	15	5	160
	Kilka razy w roku	53	27	13	7	207
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	61	19	14	6	216
	Lewica	65	17	12	5	226
	Centrum	54	29	15	2	281
	Prawica	55	21	19	5	345
Trudno powiedzieć		55	26	10	9	153

TABELA 3

		Jak według Pana(i) w dzisiejszych czasach rodzice na ogół postępują z dziećmi?				Liczba osób
		Rozpieszczają dzieci	Opinie pośrednie	Nie rozpieszczają dzieci	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		64	18	13	5	1041
Płeć	Mężczyźni	63	16	16	5	490
	Kobiety	64	20	11	5	550
Wiek	18–24 lata	68	14	16	2	103
	25–34	71	16	11	2	176
	35–44	64	19	13	4	203
	45–54	66	18	9	6	158
	55–64	64	17	14	5	171
	65 lat i więcej	55	20	16	10	229
Miejsce zamieszkania	Wieś	63	17	16	5	423
	Miasto do 19 999	68	16	13	3	134
	20 000 – 99 999	62	21	11	6	236
	100 000 – 499 999	65	19	10	6	151
	500 000 i więcej mieszk.	64	17	13	7	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	54	20	17	8	164
	Zasadnicze zawodowe	61	18	15	6	241
	Średnie	66	17	13	4	371
	Wyższe	68	18	10	4	265
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	70	18	9	4	137
	Średni personel, technicy	49	21	23	7	49
	Pracownicy adm.-biurowi	67	20	9	4	68
	Pracownicy usług	75	10	11	4	85
	Robotnicy wykwalifikowani	61	20	16	3	131
	Robotnicy niewykwalifik.	66	12	22		30
	Rolnicy	66	16	14	4	44
	Pracujący na własny rach.	61	19	19	1	43
	Bezrobotni	71	18	5	6	17
	Emeryci	61	17	13	9	269
	Renciści	58	28	13		31
	Uczniowie i studenci	72	17	10	2	53
	Gospodynie domowe i inni	56	22	14	8	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	20	10	5	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	13	15	1	132
	sekt. pryw. poza rolnict.	64	16	16	4	274
	prywatnym gosp. rolnym	63	17	16	4	41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	60	21	14	5	169
	Od 1500 zł do 1999 zł	57	21	16	7	159
	Od 2000 zł do 2999 zł	65	16	13	5	173
	Od 3000 zł do 3999 zł	77	13	9	1	93
	4000 zł i więcej	62	15	20	3	132
	Trudno powiedzieć	68	15	10	7	109
	Odmowa odpowiedzi	64	21	10	6	205
Ocena własnych war. mater.	Złe	49	20	20	11	70
	Średnie	63	18	13	6	457
	Dobre	66	17	13	3	513
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	53	20	16	12	31
	Raz w tygodniu	64	18	14	4	398
	1–2 razy w miesiącu	69	18	9	3	160
	Kilka razy w roku	65	17	13	5	207
	W ogóle nie uczestniczy	63	18	15	4	216
Poglądy polityczne	Lewica	68	16	14	2	226
	Centrum	61	25	11	2	281
	Prawica	65	14	17	5	345
	Trudno powiedzieć	63	18	8	11	153

TABELA 4

		Jak według Pana(i) w dzisiejszych czasach rodzice na ogół postępują z dziećmi?				Liczba osób
		Zbyt rzadko stosują kary fizyczne, tzw. łanie	Opinie pośrednie	Zbyt często biją dzieci	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		44	20	16	19	1024
Płeć	Mężczyźni	48	19	13	19	485
	Kobiety	41	21	18	20	539
Wiek	18–24 lata	41	28	22	9	101
	25–34	34	21	25	19	171
	35–44	42	16	21	21	200
	45–54	48	22	13	17	158
	55–64	48	19	11	21	168
	65 lat i więcej	50	19	8	23	227
Miejsce zamieszkania	Wieś	53	20	13	14	421
	Miasto do 19 999	43	16	16	25	132
	20 000 – 99 999	39	22	16	23	228
	100 000 – 499 999	35	22	21	23	149
	500 000 i więcej mieszk.	39	18	22	20	95
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	41	19	21	19	162
	Zasadnicze zawodowe	54	14	10	21	236
	Średnie	46	22	14	18	366
	Wyższe	36	23	20	21	260
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	29	28	19	24	133
	Średni personel, technicy	44	18	18	20	48
	Pracownicy adm.-biurowi	45	23	15	16	66
	Pracownicy usług	48	11	18	24	84
	Robotnicy wykwalifikowani	52	17	17	14	128
	Robotnicy niewykwalifik.	44	31	17	8	30
	Rolnicy	49	29	9	13	44
	Pracujący na własny rach.	45	21	12	22	43
	Bezrobotni	53	18	8	22	17
	Emeryci	52	18	10	20	266
	Renciści	49	17	17	16	30
	Uczniowie i studenci	33	22	33	12	52
	Gospodynie domowe i inni	31	17	24	28	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	22	13	20	143
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	46	20	16	18	129
	sekt. pryw. poza rolnict.	41	20	20	19	270
	prywatnym gosp. rolnym	47	34	11	9	41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	46	16	21	17	168
	Od 1500 zł do 1999 zł	47	19	20	14	156
	Od 2000 zł do 2999 zł	44	21	15	20	173
	Od 3000 zł do 3999 zł	45	22	12	22	92
	4000 zł i więcej	41	19	22	18	129
	Trudno powiedzieć	42	25	11	22	109
	Odmowa odpowiedzi	45	21	10	24	197
Ocena własnych war. mater.	Złe	34	10	19	37	69
	Średnie	44	19	17	20	449
	Dobre	46	22	15	17	506
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	34	26	10	30	31
	Raz w tygodniu	52	24	9	15	395
	1–2 razy w miesiącu	46	16	20	18	160
	Kilka razy w roku	43	19	14	24	204
	W ogóle nie uczestniczy	34	16	29	21	211
Poglądy polityczne	Lewica	44	14	19	23	222
	Centrum	40	30	18	12	278
	Prawica	51	19	11	18	342
	Trudno powiedzieć	43	16	16	25	153

TABELA 5

		Jak według Pana(i) w dzisiejszych czasach rodzice na ogół postępują z dziećmi?				Liczba osób
		Są nadmiernie opiekuńczy, nie uczą dzieci samodzielności	Opinie pośrednie	Zbyt szybko zmuszają dzieci do Samodzielności	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		60	19	13	8	1037
Płeć	Mężczyźni	63	18	12	7	489
	Kobiety	57	20	13	9	548
Wiek	18–24 lata	64	19	10	7	103
	25–34	71	15	12	3	174
	35–44	65	18	11	6	203
	45–54	61	17	13	9	158
	55–64	59	24	11	7	169
	65 lat i więcej	46	23	17	14	229
Miejsce zamieszkania	Wieś	55	25	14	6	423
	Miasto do 19 999	63	14	11	12	133
	20 000 – 99 999	62	16	11	11	234
	100 000 – 499 999	66	15	15	5	150
	500 000 i więcej mieszk.	60	19	11	10	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	41	16	26	17	164
	Zasadnicze zawodowe	58	19	16	7	239
	Średnie	60	23	11	7	370
	Wyższe	73	17	5	5	263
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	72	17	6	5	136
	Średni personel, technicy	53	19	16	11	49
	Pracownicy adm.-biurowi	77	20	3	1	66
	Pracownicy usług	68	14	12	6	85
	Robotnicy wykwalifikowani	69	16	11	4	130
	Robotnicy niewykwalifik.	57	15	28		30
	Rolnicy	49	39	7	5	44
	Pracujący na własny rach.	65	23	9	3	43
	Bezrobotni	67	29	4		17
	Emeryci	46	24	16	14	268
	Renciści	40	24	14	22	31
	Uczniowie i studenci	60	10	16	14	53
	Gospodynie domowe i inni	60	12	22	6	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	64	22	9	5	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	65	16	15	4	132
	sekt. prywat. poza rolnict.	72	15	9	4	272
	prywatnym gosp. rolnym	44	41	9	5	41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	51	21	19	9	169
	Od 1500 zł do 1999 zł	56	21	12	11	158
	Od 2000 zł do 2999 zł	60	19	14	8	173
	Od 3000 zł do 3999 zł	66	20	11	4	93
	4000 zł i więcej	73	16	7	4	132
	Trudno powiedzieć	59	16	14	10	109
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	59	22	11	8	201
	Złe	55	10	14	21	70
	Średnie	58	19	15	8	455
	Dobre	62	21	11	6	511
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	55	16	18	11	31
	Raz w tygodniu	58	23	12	7	397
	1–2 razy w miesiącu	55	25	9	11	160
	Kilka razy w roku	61	18	16	5	207
	W ogóle nie uczestniczy	67	12	13	7	215
Poglądy polityczne	Lewica	70	13	13	5	225
	Centrum	56	27	13	4	281
	Prawica	63	18	13	6	344
	Trudno powiedzieć	45	22	12	21	153

TABELA 6

		Jak według Pana(i) w dzisiejszych czasach rodzice na ogół postępują z dziećmi?				Liczba osób
		Są zbyt wymagający, nie licząc się z możliwościami	Opinie pośrednie	Nie stawiają dzieciom żadnych wymagań	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		25	28	39	8	1040
Płeć	Mężczyźni	22	28	44	6	489
	Kobiety	28	28	34	9	550
Wiek	18–24 lata	27	25	45	3	103
	25–34	20	26	50	4	176
	35–44	28	27	39	7	203
	45–54	27	27	41	5	158
	55–64	27	34	31	8	170
	65 lat i więcej	24	28	32	16	229
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	28	40	6	423
	Miasto do 19 999	16	30	47	7	134
	20 000 – 99 999	30	25	34	11	236
	100 000 – 499 999	24	31	39	6	150
	500 000 i więcej mieszk.	28	27	33	12	97
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	22	25	40	13	164
	Zasadnicze zawodowe	23	27	40	10	240
	Średnie	28	28	38	6	371
	Wyższe	26	31	39	5	265
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	27	31	37	6	137
	Średni personel, technicy	21	36	39	4	49
	Pracownicy adm.-biurowi	30	25	39	5	68
	Pracownicy usług	20	20	55	5	85
	Robotnicy wykwalifikowani	26	23	47	4	130
	Robotnicy niewykwalifik.	28	30	41	2	30
	Rolnicy	34	27	30	9	44
	Pracujący na własny rach.	10	50	39	1	43
	Bezrobotni	33	38	20	9	17
	Emeryci	26	28	32	14	269
	Renciści	10	31	42	17	31
	Uczniowie i studenci	23	27	44	5	53
	Gospodynie domowe i inni	30	23	38	9	84
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	25	31	41	3	145
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	29	23	45	3	132
	sekt. pryw. poza rolnict.	22	29	44	6	274
	prywatnym gosp. rolnym	24	27	41	8	41
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	22	26	46	5	169
	Od 1500 zł do 1999 zł	25	25	40	10	159
	Od 2000 zł do 2999 zł	25	28	40	8	173
	Od 3000 zł do 3999 zł	28	23	45	4	93
	4000 zł i więcej	21	32	41	6	132
	Trudno powiedzieć	32	32	25	11	109
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	26	30	34	10	204
	Złe	24	26	37	13	70
	Średnie	23	29	40	8	456
	Dobre	28	28	38	7	513
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	33	19	35	13	31
	Raz w tygodniu	27	31	36	6	397
	1–2 razy w miesiącu	26	28	40	6	160
	Kilka razy w roku	21	26	43	10	207
	W ogóle nie uczestniczy	25	29	42	5	216
Poglądy polityczne	Lewica	24	27	43	5	226
	Centrum	27	36	34	4	281
	Prawica	24	27	41	7	344
	Trudno powiedzieć	27	23	36	14	153

TABELA 7

		Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby rozmawiać z dzieckiem o jego sprawach, przeżyciach?					Liczba osób
		W zasadzie codziennie	Kilka razy w tygodniu	Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	Prawie wcale	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		63	30	6	1	0	259
Płeć	Mężczyźni	49	37	12	2	1	121
	Kobiety	75	23	1	1		137
Wiek	18–24 lata	100					2
	25–34	78	20		2		53
	35–44	58	34	7		1	135
	45–54	58	29	9	4		63
	55–64	69	31				4
	65 lat i więcej		100				1
Miejsce zamieszkania	Wieś	62	25	10	2	1	109
	Miasto do 19 999	80	18	2			29
	20 000 – 99 999	52	40	6	2		61
	100 000 – 499 999	64	32	2	2		42
	500 000 i więcej mieszk.	71	29				19
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	74		26			16
	Zasadnicze zawodowe	62	31	4	2	1	50
	Średnie	56	37	6	1		101
	Wyższe	68	25	4	2		92
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	67	27	4	2		55
	Średni personel, technicy	42	40	18			23
	Pracownicy adm.-biurowi	64	28	4	4		21
	Pracownicy usług	56	35	9			34
	Robotnicy wykwalifikowani	68	24	7		2	46
	Robotnicy niewykwalifik.	90			10		8
	Rolnicy	35	65				11
	Pracujący na własny rach.	43	41	10	6		16
	Emeryci		100				1
	Renciści	60	20	20			6
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	81	19				37
	inst. państw., publicznej	65	32	1	1		62
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	60	27	11	2		47
	sekt. prywat. poza rolnict.	60	30	9	1	1	97
	prywatnym gosp. rolnym	39	52		9		11
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	65	27	8			74
	Od 1500 zł do 1999 zł	65	19	11	3	2	36
	Od 2000 zł do 2999 zł	55	42	1	2		44
	Od 3000 zł do 3999 zł	59	21	19			10
	4000 zł i więcej	60	36		4		24
	Trudno powiedzieć	54	37	8			21
	Odmowa odpowiedzi	70	25	3	2		49
Ocena własnych war. mater.	Złe	55	40	5			17
	Średnie	69	24	6	1	1	114
	Dobre	58	34	6	2		127
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	43	57				5
	Raz w tygodniu	57	30	11	2		100
	1–2 razy w miesiącu	65	24	7	2	2	48
	Kilka razy w roku	59	38	3			47
	W ogóle nie uczestniczy	70	28		2		51
Poglądy polityczne	Lewica	73	24	3			64
	Centrum	62	33	2	2		89
	Prawica	49	34	14	2	1	66
	Trudno powiedzieć	66	23	8	3		31

TABELA 8

		Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby odrabiać z dzieckiem lekcje, pomagać w nauce?					Liczba osób
		W zasadzie codziennie	Kilka razy w tygodniu	Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	Prawie wcale	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		38	33	11	18	0	208
Płeć	Mężczyźni	20	37	17	25	1	99
	Kobiety	54	29	6	11		108
Wiek	18–24 lata	100					2
	25–34	67	19	2	13		37
	35–44	34	34	15	16	1	112
	45–54	26	39	10	25		53
	55–64		100				2
	65 lat i więcej			100			1
Miejsce zamieszkania	Wieś	44	21	13	21		92
	Miasto do 19 999	35	50	2	13		22
	20 000 – 99 999	32	44	13	9	1	54
	100 000 – 499 999	31	41	6	22		30
	500 000 i więcej mieszk.	42	18	18	22		11
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	63		26	11		16
	Zasadnicze zawodowe	36	26	19	19		37
	Średnie	34	34	9	23		87
	Wyższe	38	43	7	11	1	68
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	24	59	8	8	1	42
	Średni personel, technicy	32	37	25	5		20
	Pracownicy adm.-biurowi	25	31	11	33		20
	Pracownicy usług	30	25	15	29		26
	Robotnicy wykwalifikowani	34	31	18	18		41
	Robotnicy niewykwalifik.	50	23		27		6
	Rolnicy	17			83		5
	Pracujący na własny rach.	18	31	6	45		10
	Emeryci			100			1
	Renciści	100					6
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	79	21				29
	inst. państw., publicznej	38	41	11	9		55
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	31	27	24	18		32
	sekt. prywat. poza rolnict.	22	42	11	24	1	79
	prywatnym gosp. rolnym	17			83		7
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	51	23	11	16		60
	Od 1500 zł do 1999 zł	33	28	21	17		32
	Od 2000 zł do 2999 zł	31	47	13	9		31
	Od 3000 zł do 3999 zł	40	23		37		9
	4000 zł i więcej	34	55	5	5		19
	Trudno powiedzieć	15	44	7	34		15
	Odmowa odpowiedzi	37	28	11	22	1	42
Ocena własnych war. mater.	Złe	37	57		6		14
	Średnie	39	36	11	14		98
	Dobre	37	26	13	23	1	96
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	44	33	23			5
	Raz w tygodniu	37	29	12	22		81
	1–2 razy w miesiącu	46	24	16	12	2	38
	Kilka razy w roku	37	40	5	18		38
	W ogóle nie uczestniczy	35	41	12	12		40
Poglądy polityczne	Lewica	37	45	8	9		54
	Centrum	48	20	10	21		70
	Prawica	27	35	18	19	1	54
	Trudno powiedzieć	35	43	8	14		24

TABELA 9

		Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby wspólnie z dzieckiem bawić się, iść na spacer?					Liczba osób
		W zasadzie codziennie	Kilka razy w tygodniu	Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	Prawie wcale	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		40	34	23	4	0	272
Płeć	Mężczyźni	29	39	28	4	1	131
	Kobiety	50	28	18	4		141
Wiek	18–24 lata	65	35				4
	25–34	62	20	19			68
	35–44	37	41	22	1		137
	45–54	22	35	31	12		58
	55–64			21	57	22	4
	65 lat i więcej		100				1
Miejsce zamieszkania	Wieś	42	28	26	4		116
	Miasto do 19 999	43	36	15	7		28
	20 000 – 99 999	36	38	25	2		60
	100 000 – 499 999	29	36	28	7		44
	500 000 i więcej mieszk.	52	44			4	23
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	63	26	11			16
	Zasadnicze zawodowe	36	22	35	7		51
	Średnie	31	35	27	5	1	107
	Wyższe	47	39	13	1		98
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	42	43	14	1		62
	Średni personel, technicy	18	75	8			22
	Pracownicy adm.-biurowi	24	27	40	9		22
	Pracownicy usług	26	35	37	3		33
	Robotnicy wykwalifikowani	33	29	31	6	2	48
	Robotnicy niewykwalifik.	49	22	19	10		8
	Rolnicy	27	24	49			14
	Pracujący na własny rach.	38	21	36	5		18
	Emeryci		100				1
	Renciści	58	22	20			6
	Uczniowie i studenci	100					1
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	80	14		6		36
	inst. państw., publicznej	28	51	15	5		63
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	35	37	23	4	2	49
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	30	32	4		102
	prywatnym gosp. rolnym	38	18	37	7		14
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	53	18	24	4		70
	Od 1500 zł do 1999 zł	35	29	34	2		42
	Od 2000 zł do 2999 zł	40	42	16	2		45
	Od 3000 zł do 3999 zł	60	40				11
	4000 zł i więcej	29	49	18	3		31
	Trudno powiedzieć	20	35	34	11		23
	Odmowa odpowiedzi	35	40	20	4	2	49
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	26	36	11	4	19
	Średnie	43	28	26	4		119
	Dobre	40	40	18	3		134
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	46	17	24		13	6
	Raz w tygodniu	38	33	25	4		97
	1–2 razy w miesiącu	39	21	40			50
	Kilka razy w roku	39	34	22	5		53
	W ogóle nie uczestniczy	44	44	6	5		59
Poglądy polityczne	Lewica	36	37	21	6		72
	Centrum	45	29	22	5		93
	Prawica	37	38	23	1		64
	Trudno powiedzieć	39	33	26	3		34

TABELA 10

		Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby wykonywać razem z dzieckiem obowiązki domowe?					Liczba osób
		W zasadzie codziennie	Kilka razy w tygodniu	Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	Prawie wcale	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		33	44	14	8	1	266
Płeć	Mężczyźni	30	42	17	9	2	126
	Kobiety	35	47	12	7		140
Wiek	18–24 lata	54	46				3
	25–34	52	36	3	9		53
	35–44	30	43	19	6	1	142
	45–54	23	52	16	9	1	63
	55–64		80		20		4
	65 lat i więcej				100		1
Miejsce zamieszkania	Wieś	36	42	16	7		110
	Miasto do 19 999	33	56	4	6		30
	20 000 – 99 999	28	50	14	5	3	65
	100 000 – 499 999	29	38	22	10	1	39
	500 000 i więcej mieszk.	35	38	10	17		22
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	63	11	26			16
	Zasadnicze zawodowe	33	46	8	13		52
	Średnie	32	43	14	9	1	106
	Wyższe	28	50	16	4	1	93
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	21	59	17	2	2	61
	Średni personel, technicy	25	36	34		5	23
	Pracownicy adm.-biurowi	26	39	15	19		22
	Pracownicy usług	43	28	11	18		35
	Robotnicy wykwalifikowani	36	46	12	5		48
	Robotnicy niewykwalifik.	72	28				8
	Rolnicy		76		24		11
	Pracujący na własny rach.	32	30	28	10		17
	Emeryci				100		1
	Renciści	58	22	20			6
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	47	47	3	3		34
	inst. państw., publicznej	26	52	13	8	1	65
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	37	21	4	2	49
	sekt. pryw. poza rolnict.	31	44	16	8	1	100
	prywatnym gosp. rolnym	10	49	7	34		11
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	46	33	14	8		74
	Od 1500 zł do 1999 zł	33	46	7	14		39
	Od 2000 zł do 2999 zł	37	47	13	3	1	45
	Od 3000 zł do 3999 zł	23	37	23	17		10
	4000 zł i więcej	17	66	14	3		29
	Trudno powiedzieć	25	44	22	9		21
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	24	48	18	7	4	47
	Złe	19	63	12	5		17
	Średnie	35	41	16	8	0	120
Udział w prakt. religijnych	Dobre	32	45	13	8	1	129
	Kilka razy w tygodniu	22	48		30		6
	Raz w tygodniu	30	44	17	9		100
	1–2 razy w miesiącu	30	43	16	10	1	47
	Kilka razy w roku	33	46	17		4	46
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	38	44	10	8		57
	Lewica	33	51	13	3		68
	Centrum	39	39	9	12	1	93
	Prawica	21	47	21	10	1	66
	Trudno powiedzieć	40	42	17		1	31

TABELA 11

		Jak często zdarza się Panu(i) mieć czas, aby oglądać telewizję wspólnie z dzieckiem?				Liczba osób
		W zasadzie codziennie	Kilka razy w tygodniu	Tylko w niedzielę lub inne wolne dni	Prawie wcale	
		%	%	%	%	
Ogółem		31	33	23	13	267
Płeć	Mężczyźni	21	41	25	13	130
	Kobiety	39	24	22	14	137
Wiek	18–24 lata		54	46		3
	25–34	53	23	16	8	60
	35–44	23	37	27	13	134
	45–54	25	34	21	20	65
	55–64	63	13		24	3
	65 lat i więcej			100		1
Miejsce zamieszkania	Wieś	34	24	28	14	115
	Miasto do 19 999	39	37	15	10	29
	20 000 – 99 999	19	51	22	8	64
	100 000 – 499 999	28	29	18	25	41
	500 000 i więcej mieszk.	44	21	24	10	18
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	33	41	26		16
	Zasadnicze zawodowe	35	31	24	10	53
	Średnie	31	40	16	13	110
	Wyższe	27	24	32	18	88
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	25	23	38	15	53
	Średni personel, technicy	23	45	25	6	22
	Pracownicy adm.-biurowi	19	29	16	35	22
	Pracownicy usług	38	34	18	10	35
	Robotnicy wykwalifikowani	27	36	30	7	49
	Robotnicy niewykwalifik.	60	21	19		8
	Rolnicy	18	49	9	24	14
	Pracujący na własny rach.	13	48	18	21	18
	Emeryci			100		1
	Renciści	60	20	20		6
	Gospodynie domowe i inni	51	27	9	13	37
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	37	26	15	64
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	32	32	30	6	46
	sekt. prywat. poza rolnict.	30	33	22	15	99
	prywatnym gosp. rolnym	19	33	18	31	14
Dochody na jedną osobę	Do 1499 zł	41	34	16	10	74
	Od 1500 zł do 1999 zł	33	21	35	10	40
	Od 2000 zł do 2999 zł	34	41	15	11	46
	Od 3000 zł do 3999 zł	17	26	42	16	10
	4000 zł i więcej	8	30	42	19	27
	Trudno powiedzieć	13	33	32	22	22
Ocena własnych war. mater.	Odmowa odpowiedzi	33	34	16	17	48
	Złe	31	41	14	14	18
	Średnie	30	34	25	11	120
Udział w prakt. religijnych	Dobre	31	31	23	15	128
	Kilka razy w tygodniu	7	15	17	62	6
	Raz w tygodniu	30	33	19	17	102
	1–2 razy w miesiącu	32	31	30	7	50
	Kilka razy w roku	36	32	24	9	48
	W ogóle nie uczestniczy	29	31	30	9	51
Poglądy polityczne	Lewica	31	39	22	8	67
	Centrum	36	31	19	15	91
	Prawica	23	38	24	16	69
	Trudno powiedzieć	39	8	41	11	31